

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie IV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : Sędzia SO Agnieszka Derejczyk

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2022 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa *K. G., T. G.*

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie, ewentualnie o zapłatę

1. Ustala, że umowa nr (...) zawarta w dniu 24 marca 2009 r. pomiędzy powodami K. G. i T. G. a (...) Bank S.A. poprzednikiem prawnym pozwanego (...) S.A. w W. jest nieważna.
2. Kosztami postępowania obciąża w całości pozwanego pozostawiając ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 8 maja 2019 r. (data prezentaty biura podawczego Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie – k. 2) powodowie K. G. i T. G. wnieśli o ustalenie nieważności całej umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 24.03.2009 r. na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ustawy prawo bankowe, bądź ustalenie nieważności ww. umowy na podstawie art. 12 ust. 1 pkt. 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe, bądź ustalenie nieważności ww. umowy w części, tj. § 3 ust. 3, § 7 ust. 1 oraz § 11 ust. 4, a także § 1 ust. 2 oraz § 25 ust. 2 Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) hipotecznych. Ewentualnie powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanej solidarnie na ich rzecz kwoty 42 528,86 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty. Jednocześnie w złożonym pozwie powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz solidarnie od pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. W uzasadnieniu powodowie podali, że zawarty kredyt jest kredytem złotowym, zaś przeliczenie nastąpiło według klauzuli abuzywnej, co stanowi o nieskuteczności postanowienia. Podstawę roszczenia dochodzonego niniejszym pozwem stanowi uznanie, iż poszczególne postanowienia umowne stosunku prawnego łączącego strony mają charakter niedozwolonych zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. Powodowie wskazali, iż opierają swoje roszczenie na uznaniu, iż postanowienia umowne dotyczące indeksacji, z uwagi na brak regulacji i zasad ustalania kursów, po których będzie przeliczana wysokość kredytu oraz rat, stanowi o ich abuzywności. Wedle powodów bank posiadał możliwość swobodnego określania kursów walutowych. Brak jest natomiast odniesień do mierników zewnętrznych i obiektywnych jakimi są między innymi kursy średnie NBP. W ocenie powodów w treści umowy zawarte zostały postanowienia odnoszące się do kursów walut ustalanych w sposób arbitralny przez stronę pozwaną i dlatego nie zostały spełnione wymagania wskazane w prawie bankowym, gdyż pozwalają one pozwanemu na całkowicie dowolne ustalenie kwoty kredytu. W ocenie powodów zawarte w umowie postanowienia mają charakter abuzywny. Powodowie stoją na stanowisku, że na kanwie niniejszej sprawy nie sposób jest mówić o spełnieniu obowiązku informacyjnego przez pozwanego. Powodowie nie zostali bowiem w sposób wyczerpujący i dostatecznie zrozumieli poinformowani o

skutkach wiążących się z zastosowaniem mechanizmu indeksacji w ich kredycie. Wedle powodów doszło do rażącego naruszenia ich interesów jako konsumentów, które polegało na wprowadzeniu daleko idącej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Powodowie wskazali, że posiadają interes prawny w ustaleniu nieważności przedmiotowej umowy kredytu, gdyż są związani ową umową do 2039 r., zatem istnieje stan niepewności co do świadczeń, do których spełnienia będą zobowiązani przez pozostałe 20 lat.

(pozew – k. 2-64)

Postanowieniem z dnia 26 lipca 2019 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie zarządził sprawdzenie wartości przedmiotu sporu, określonej przez powodów na kwotę 42 529 zł, na podstawie art. 19 k.p.c. i art. 21 k.p.c. określił wartość przedmiotu sporu na kwotę 380 000 zł oraz na podstawie art. 200 k.p.c. w związku z art. 17 pkt. 4 k.p.c. stwierdził swoją niewłaściwość rzeczową i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Warszawie jako rzeczowo właściwemu.

(postanowienie – k. 71)

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu pozwany podał, że wybór kredytu hipotecznego waloryzowanego do waluty obcej – franka szwajcarskiego – był przemyślaną i dobrowolną decyzją strony powodowej. Pozwany wskazał, że przez około dekadę strona powodowa nie kwestionowała ważności umowy ani jej poszczególnych postanowień, wykonywała ją i czerpała korzyści ekonomiczne z wyboru tej formy kredytowania. Jednakże zmiany ekonomiczne na rynku światowym spowodowały niezależne od stron umowy umocnienie się waluty franka szwajcarskiego i dopiero w tym momencie strona powodowa doszła do wniosku, że zawarta umowa jest mniej korzystna niż tego oczekiwała. W ocenie pozwanego postawa powodów stanowi nieuprawnioną próbę uchylecia się od skutków podjętej decyzji finansowej, kiedy przestała ona przynosić oczekiwane korzyści. W dalszej kolejności pozwany zakwestionował roszczenie majątkowe strony powodowej w całości, zarówno co do zasady jak i wysokości, wskazując, że pozostaje ono całkowicie nieudowodnione. Pozwany zakwestionował także interes prawny strony powodowej w zakresie powództwa o ustalenie braku mocy wiążącej postanowień Umowy. W ocenie pozwanego klauzule waloryzacyjne zawarte w umowie nie naruszają art. 358¹ § 2 k.c. Pozwany stanął na stanowisku, że zawarta przez strony umowa jest zgodna z prawem, z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami oraz nie narusza w sposób rażący interesów konsumenta. Zarówno obecnie, jak i w momencie zawarcia umowy pozwany nie ma i nie miał dowolności w tworzeniu tabeli kursowej.

(odpowiedź na pozew – k. 90-270)

W piśmie procesowym z dnia 30 marca 2020 r. (data prezentaty biura podawczego Sądu Okręgowego w Warszawie – k. 323) powodowie sprecyzowali roszczenie określone w pkt. 1 pozwu poprzez dochodzenie ustalenia wyłącznie nieważności całej umowy i zaniechanie dochodzenia ustalenia nieważności ww. umowy w części – w tym zakresie cofnęli powództwo.

(pismo powodów – k. 323)

Zarządzeniem z dnia 10 grudnia 2021 r. Sąd zarządził poinformowanie pełnomocników stron, iż zamierza zamknąć rozprawę i wydać wyrok na posiedzeniu niejawnym zgodnie z art. 15zss2 dodanym ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 i określił 35-dniowy termin na złożenie pism procesowych zawierających końcowe stanowiska stron.

(zarządzenie – k. 464)

Pismem złożonym w dniu 26 listopada 2021 r. (data prezentaty biura podawczego Sądu Okręgowego w Warszawie – k. 469) powodowie oświadczyli, że podtrzymują żądanie ustalenia nieważności całej umowy kredytu wyrażone w

pozwie oraz że są w pełni świadomi wszelkich możliwych konsekwencji związanych z orzeczeniem nieważności umowy kredytu będącej przedmiotem postępowania.

(pismo z oświadczeniem powodów – k. 469-470v.)

W odpowiedzi na zobowiązanie do zajęcia końcowego stanowiska w sprawie powodowie podtrzymali dotychczasowe stanowisko i w ramach roszczenia głównego wnieśli o ustalenie nieważności całej umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 24.03.2009 r. na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ustawy prawo bankowe. Jako roszczenie ewentualne powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanej solidarnie na ich rzecz kwoty 42 528,86 zł wynikającej z uznania bezskuteczności klauzul indeksacyjnych względem powoda przy pozostawieniu pozostałej części umowy w mocy. Jednocześnie wnieśli oni o zasądzenie od pozwanej solidarnie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. (stanowisko końcowe powodów – k. 475-477v.) Pozwany w odpowiedzi na zobowiązanie Sądu również podtrzymał dotychczasowe stanowisko i wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. (stanowisko końcowe pozwanego – k. 479-489)

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie w 2009 r. zamierzali nabyć mieszkanie. Wobec nieposiadania środków finansowych zdecydowali się na zaciągnięcie kredytu. Na etapie wstępnych rozmów zostali poinformowani, że mogą negocjować marżę i wysokość kredytu. Nie byli informowani

o sposobie ustalania kursu waluty przez bank, nie przedstawiono im wykresu zmiany kursu walut w okresie poprzedzającym ubieganie się o kredyt, jak również informacji o sposobie przeliczenia kwoty kredytu. Zostali poinformowani, iż jest to kredyt walutowy, że występuje ryzyko walutowe, co wiąże się z możliwością wzrostu raty kredytu oraz, że wzrost kursu będzie wpływał na wysokość kwoty kredytu. W celu przedstawienia ofert była przygotowana dla powodów symulacja kredytu w złotych polskich i kredytu indeksowanego do waluty CHF. Porównanie było wykonane na przykładzie rat kredytowych w walucie płatności złotych polskich. Kredyt indeksowany był produktem polecanym kredytobiorcom ze względu na niską ratę. Powodowie nie mogli negocjować warunków indeksacji, czy kursu waluty, po którym zostaną wykonane przeliczenia (dowód: wyjaśnienia w charakterze strony T. G. - protokół rozprawy z 6 października 2021 r. - k. 449-450, wyjaśnienia w charakterze strony K. G. - protokół rozprawy z 6 października 2021 r. - k. 450-451, protokół przesłuchania świadka M. D. w sprawie I C 653/17 – k. 292-297v.).

Powodowie w dniu 24 lutego 2009 r. wystąpili do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu hipotecznego na zakup nieruchomości. Wnioskowana kwota kredytu opiewała na 380.000,00 zł. Jako walutę kredytu oznaczono franki szwajcarskie, a wnioskowany okres kredytowania 30 lat. W przedmiotowej dacie powodowie mieli wykształcenie wyższe, niezwiązane z bankowością czy finansami. Powódka była w zatrudniona jako nauczycielka w LO. Powód był zatrudniony na umowę o pracę na stanowisku kierownika działu. We wniosku kredytowym zaznaczyli, że akceptują przystąpienie do ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych i ubezpieczenia kredytu do czasu ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego, które to ubezpieczenia zostały narzucone powodom. (dowód: kopia wniosku - k. 146-153).

Pozwany w dniu 20 marca 2009 r. wydał pozytywną decyzję kredytową, dotyczącą kwoty 380.000 zł, przy walucie waloryzacji kredytu CHF, z opcją spłaty kredytu w okresie 360 miesięcy (dowód: kopia decyzji kredytowej - k. 158-160).

W dniu 24 marca 2009 r. pomiędzy poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. a K. i T. G. została zawarta umowa kredytu hipotecznego nr (...) (dalej, jako „umowa”) (okoliczności bezsporne; dowód: odpis umowy - k. 37-41v., odpis Regulaminu - k. 45-52).

Na mocy przedmiotowej Umowy, Bank udzielił powodom kredytu na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia od dewelopera lokalu mieszkalnego numer (...), budynek (...), położony w W. przy ul. (...)/(...) oraz

sfinansowanie prac wykończeniowych przedmiotowego lokalu. Powodowie zobowiązali się natomiast do korzystania z kredytu na warunkach określonych w Umowie i Regulaminie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, opłatami, prowizjami i innymi kosztami w terminach spłaty określonych w Umowie (dowód: umowa k. 37-41v.).

Bank zobowiązał się oddać do dyspozycji Kredytobiorcy kwotę 380.000,00 zł z przeznaczeniem na cel wskazany w § 1 ust. 1 i 1A umowy. Jako walutę waloryzacji wskazano CHF. Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec 12 marca 2009 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Bank S.A. została wskazana informacyjnie na 136 926,13 CHF. Podano również, że wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w umowie w ust. 3A §1 umowy (dowód: Umowa - k. 37 §1).

Okres kredytowania strony określili na 360 miesięcy począwszy od 24 marca 2009 r. do 3 kwietnia 2039 r. (dowód: §1 ust. 4 Umowa - k. 37).

Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, w wysokości 3,93 %, a marża Banku wyniosła 3,40 %, przy czym została obniżona w związku z przystąpieniem przez kredytobiorcę do promocji (...). Standardowa marża (...) wynosiła 6,80 %. (d: §1 ust. 8 Umowy - k. 37).

Kredyt został wypłacony w ten sposób, że kwota 320 000,00 zł na rachunek wskazany przez kredytobiorcę w (...) Bank S.A., tytułem zakupu przedmiotowej nieruchomości oraz kwota 60 000,00 zł przekazana na rachunek wskazany przez Kredytobiorcę tytułem finansowania prac wykończeniowych zakupionej nieruchomości. (dowód: §5 umowy k. 38).

Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w równych ratach kapitałowo – odsetkowych w terminach i kwotach zawartych w Harmonogramie spłat, który stanowi integralną część Umowy i jest doręczany Kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat jest sporządzany w CHF. Raty kapitałowo – odsetkowe miały być płatne w terminie do 3 dnia każdego miesiąca. Raty kapitałowo – odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50. (dowód: §11 umowy k. 38v.).

Integralną część umowy stanowił „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...)”. Kredytobiorca potwierdził, że przed podpisaniem umowy zapoznał się z Regulaminem i uznaje jego wiążący charakter (dowód: §26 umowy k. 40v.).

W umowie zostało zawarte oświadczenie Kredytobiorcy, zgodnie z którym potwierdził, iż został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania Kredytu i w pełni je akceptuje, z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje, jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu. (dowód: §29 umowy k.40v. i 41).

Jako zabezpieczenie kredytu powodowie ustanowili hipotekę kaucyjną wpisaną na pierwszym miejscu do kwoty 570 000 zł na nieruchomości lokalowej, na zakup której kredyt został udzielony, przelew na rzecz (...) praw z polisy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości obciążonej hipoteką, ubezpieczenie niskiego wkładu własnego Kredytu w (...) S.A., prawne zabezpieczenie kredytu na okres przejściowy do czasu przedłożenia w (...) odpisu księgi wieczystej nieruchomości potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki ustanowionej na rzecz (...). (dowód: §3 umowy k. 37v.).

Zgodnie z Regulaminem wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) na dzień spłaty (dowód: § 25 ust. 3 regulaminu - k. 50).

W dniu 28 lipca 2009 roku pomiędzy stronami zawarty został Aneks Nr (...) do Umowy Nr (...) mocą, którego zmienione zostało przeznaczenie kredytu, tj. finansowanie przedpłat na poczet budowy i zakupu od Inwestora Zastępczego lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w W., przy ul. (...) oraz sfinansowanie prac wykończeniowych przedmiotowego lokalu. W § 2 ust. 3 strony wskazały adres nieruchomości jako: W., ul. (...), lokal mieszkalny nr (...). (dowód: Aneks Nr (...) do Umowy – k. 42)

22 kwietnia 2011 r. strony zawarły Aneks Nr (...) do Umowy na mocy, którego zianie uległo oprocentowanie kredytu – 3,31 %, w tym marża Banku wynosiła 3,20%, zaś standardowa marża (...) wynosiła 6,40 %. Oprocentowanie dla należności przeterminowanych w stosunku rocznym wynosiło 13.31 %, zaś wysokość zmiennej stopy procentowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 28.05.2010 r. powiększona o stałą w całym okresie kredytowania promocyjną marżę (...) w wysokości 3,20. Przy czym marża mogła ulegać podwyższeniu do poziomu marży standardowej w przypadku nie wywiązania się przez kredytobiorcę z warunków promocji. (dowód: Aneks Nr (...) do Umowy – k. 42v.)

31 stycznia 2012 r. strony zawarły Aneks do Umowy na podstawie, którego bank zapewnił powodom możliwość dokonywania zmian waluty spłaty kredytu ze złotych polskich na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote polskie. (dowód: Aneks – k. 43-44v.)

Kredyt został wypłacony w kwocie 320 000,00 zł oraz w kwocie 60 000,00 zł. (dowód: zaświadczenia k. 54).

Od dnia zawarcia umowy powodowie dokonywali płatności tytułem rat kapitałowo-odsetkowych w złotych polskich do dnia 3 stycznia 2012 roku, a od 3 lutego 2012 r. spłata rat następowała w walucie CHF. (okoliczność bezsporna, dowód: zaświadczenie k. 54-59).

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego do spraw rachunkowości i finansów na okoliczność:

a) wysokości poszczególnych rat kredytowych (z podziałem na części odsetkowe i kapitałowe) i łącznej ich wysokości, jakie powinny być zapłacone przez powodów, w świetle warunków umowy kredytowej, tytułem spłaty rat kredytowych i odsetkowych w okresie od dnia zawarcia umowy kredytu do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie przy założeniu, że kwota kredytu i rat kredytowych nie byłyby od początku uzależnione od kursu CHF, a kredyt byłby oprocentowany od początku na zasadach przyjętych w umowie kredytowej;

b) sumy różnicy między kwotami uiszczonymi tytułem spłaty rat kredytowych i odsetkowych w okresie od dnia zawarcia umowy kredytu do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie a kwotami, jakie winny być zapłacone przez powodów, w świetle warunków umowy kredytowej, tytułem spłaty rat kredytowych i odsetkowych, przy założeniu, że kwota kredytu i rat kredytowych nie byłyby od początku uzależnione od kursu CHF, a kredyt byłby oprocentowany od początku na zasadach przyjętych w umowie;

c) ustalenia poziomu rozkładu na obie strony umowy ryzyka walutowego związanego z zawarciem umowy kredytu denominowanego do CHF, tzn. w jakim zakresie ww. ryzyko obciążało kredytobiorców, a w jakim bank.

(postanowienie – k. 355-355v.)

W sporządzonej opinii biegły sądowy S. K. obliczył, że hipotetyczna nadpłata rat kredytu obliczona według założeń tezy dowodowej z pkt. a) postanowienia Sądu z dnia 22 czerwca 2020 r., tj. z wyłączeniem indeksacji kredytu złotowego do CHF – wyniosłaby 44 009,87 zł. Hipotetyczna nadpłata rat kredytu, obliczona z zastosowaniem średniego kursu CHF ogłaszanego przez NBP wyniosłaby 11 214,38 zł. Hipotetyczne rozliczenie wykonane z zastosowaniem stawek WIBOR 3M (właściwych dla kredytu złotowego) wykazało, że faktyczne wpłaty kredytobiorców tytułem spłaty rat kredytu w okresie objętym pozwem były niższe o 45 562,06 zł od kwoty niezbędnej dla pełnej spłaty rat kredytu. Kwota kapitału do spłaty po okresie objętym pozwem wg przedstawionych w opinii wariantów rozliczenia kredytu w przeliczeniu na PLN wyniosłaby:

- wg rozliczenia przedstawionego przez pozwany bank 380 391,89 zł
- wg rozliczenia wyłączającego waloryzację kredytu do CHF 289 741,35 zł
- wg rozliczenia z zastosowaniem kursu średniego CHF w NBP 367 323,51 zł
- wg rozliczenia opartego na stawkach bazowych WIBOR 3M 318 585,01 zł.

(opinia biegłego – k. 362-390)

Z uwagi na zastrzeżenia do opinii biegły ustosunkował się do poniesionych przez pozwanego zarzutów w odpowiedzi z dnia 24 lutego 2021 r. Biegły przyznał, że pomylił się w jednej z rat, jednak ostatecznie nie miało to wpływu na prawidłowość wyliczeń wykonanych w ramach tez dowodowych.

(opinia uzupełniająca – k. 410-411v.)

Zarządzeniem z dnia 2 listopada 2021 r. Sąd zobowiązał pełnomocnika powodów do złożenia w terminie 7 dni oświadczenia każdego z powodów, iż jest świadomy konsekwencji prawnych ewentualnego przyjęcia przez Sąd rozpoznający sprawę, iż po wyeliminowaniu z umowy stron abuzywnych postanowień indeksacyjnych należy uznać ją za nieważną (rozważenia tej okoliczności Sąd będzie dokonywać z urzędu przy rozpatrywaniu sprawy z uwzględnieniem reguł interpretacyjnych wynikających z wyroku TSUE z 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18), w szczególności czy powód jest świadomy istnienia w takim przypadku obowiązku wzajemnego zwrotu świadczeń (przez stronę powodową zwrotu kwoty udostępnionego im kapitału) oraz możliwości zgłoszenia w stosunku do powoda przez pozwany Bank ewentualnych roszczeń o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z tego kapitału i czy wyraża na to zgodę.

(zarządzenie – k. 457)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych w treści uzasadnienia dokumentów prywatnych w postaci umowy o kredyt, regulaminu, aneksów do umowy oraz wniosku kredytowego, decyzji kredytowej i związanych z nimi oświadczeń, zaświadczenia Banku w przedmiocie spłaty kredytu. Żadna ze stron nie wносиła o okazanie oryginału bądź też odpisu dowodów złożonych w kopiach. Przedmiotowe dokumenty nie były kwestionowane przez żadną ze stron, ani pod względem prawdziwości ani też wiarygodności. Zważywszy, iż zasadniczy spór między stronami koncentrował się na kwestiach prawnych, a nie faktycznych, Sąd Okręgowy nie miał uzasadnionych podstaw do zakwestionowania wartości powyższych dowodów..

Sąd dowody z dokumentów i wydruków złożone do akt sprawy, a niepowołanych w treści uzasadnienia, pominął jako irrelevantne dla rozstrzygnięcia. Przedmiotowe dowody w zakresie okoliczności faktycznych, nie wносиły do postępowania. W przypadku natomiast wykładni prawa, w żaden sposób nie wiązały Sądu rozpoznającego przedmiotowe powództwo. Dodać również należy, iż szereg dokumentów zawnioskowanych przez pozwanego, w tym w postaci pisma ogólnego z 1 kwietnia 2009 r. wprowadzającego wzory aneksu umożliwiającego spłatę kredytu w CHF, jak również nowe wzory umów kredytu indeksowanego, a także informacji dla klientów, została wytworzona już po dacie zawarcia umowy przez powodów wobec czego brak było podstaw do przyjęcia, iż wynikające z nich prawa kredytobiorców oraz zakres informacji odnośnie kredytu indeksowanego był znany powodom w dacie ubiegania się o kredyt a tym samym aby miały wpływ na ocenę wiedzy i świadomości powodów co do zaoferowanego im kredytu.

Sąd za wiarygodne uznał również wyjaśnienia powodów złożone w charakterze strony, które obejmowały okoliczności towarzyszące, poprzedzające zawarcie umowy, na którym to etapie informacje odnośnie charakterystyki oferowanego produktu powinny być przekazane w sposób precyzyjny i obiektywny, a przede wszystkim rzetelny, tak aby kredytobiorcy mogli poznać i ocenić konsekwencje finansowe przyjętego zobowiązania i ryzyk z nim związanych. Jak wynika z wyjaśnień powodów, co wskazuje na ich obiektywizm, doradca poinformował ich o walutowym charakterze

umowy, czyli powiązaniu kredytu z walutą i to w zakresie wysokości salda oraz poszczególnych rat, niemniej jednak nie przedstawił w sposób precyzyjny nie tylko samego mechanizmu przeliczenia –

I-szej klauzuli indeksacyjnej, ale również i kwestii związanej z odmiennością stosowanych kursów waluty, tj. odpowiednio kursu kupna i kursu sprzedaży. Ponadto doradca minimalizował możliwości zmiany kursu waluty oraz nie przedstawił w ogóle zasad tworzenia tabel, a także w sposób niejednoznaczny/minimalistyczny zaprezentował skutki ryzyka walutowego na zobowiązanie powodów. Mając na uwadze zakres wniosków dowodowych zaprezentowanych przez stronę pozwaną w ocenie Sądu nie doszło do podważenia wiarygodności wyjaśnień powodów.

Sąd posiłkowo oparł się na zeznaniach świadka M. D. złożonych przed Sądem Okręgowym w Warszawie w dniu 6 listopada 2017 r. w sprawie I C 653/17. Świadek ten nie obsługiwał bezpośrednio powodów, jednak jako długoletni pracownik pozwanego banku znał dokładnie wszystkie procedury obowiązujące i stosowane przez bank w zakresie kredytów indeksowanych do waluty franka szwajcarskiego. Sąd oparł się na zeznaniach ww. świadka w zakresie pozwalającym na ustalenie procedur panujących u pozwanego.

Sąd pominął jako irrelevantne dla wyniku postępowania dowody w postaci artykułów, wydruków publikacji odnoszących się do kredytów frankowych, złożonych na poparcie argumentacji procesowej stron. Rzeczone dowody w żaden sposób nie odnosiły się do konkretnych okoliczności faktycznych objętych niniejszym postępowaniem.

Sąd pominął również wniosek o dopuszczenie dowodu z dokumentów zawierających opinie prywatne wskazując, iż kodeks postępowania cywilnego nie przewiduje takich środków dowodowych, jak „prywatna opinia”. Gdy strona składa taką opinię z intencją uznania jej przez sąd za dowód w sprawie, wówczas istnieją podstawy do przypisania jej znaczenia jedynie dowodu z dokumentu prywatnego (art. 245 k.p.c.) czyli dowodu tego, że osoba, która go podpisała złożyła oświadczenie zawarte w tym dokumencie. Jeżeli więc strona dołącza do pisma procesowego opinię prywatną i powołuje się na jej twierdzenia i wnioski, to opinię taką, należy traktować jako część argumentacji faktycznej i prawnej przytaczanej przez stronę. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy, złożona przez skarżącego prywatna ekspertyza stanowi tylko wyjaśnienie, oparte na wiedzy specjalistycznej, stanowiska skarżącego w sprawie, tym samym prywatna opinia jest jedynie elementem stanowiska strony w procesie, a nie opinią biegłego będącą dowodem w sprawie (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 11 grudnia 1997 r., sygn. akt I CKN 385/97, LEX nr 50530).

Jednocześnie Sąd posiłkowo oparł się na opinii biegłego sądowego, gdyż w ocenie Sądu opinia ta koreluje z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, została sporządzona rzetelnie i zgodnie z tezą dowodową, jest logiczna, wyczerpująca oraz nie budzi wątpliwości Sądu i jako taka stanowi podstawę na której Sąd oparł się dokonując rozstrzygnięcia. Opinia ta pozwoliła Sądowi zapoznać się z fachowym stanowiskiem osoby profesjonalnie zajmującej się bankowością, rachunkowością, a zatem posiadającej obszerną wiedzę na temat sektora bankowego, rynków finansowych krajowych oraz zagranicznych, a także w sposób w pełni bezstronny i profesjonalny dokonać obliczeń ewentualnych nadwyżek w spłacie kredytów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Na podstawie całokształtu materiału dowodowego zebranego w sprawie Sąd uznał, iż na uwzględnienie zasługiwało w ramach powództwa głównego roszczenie o ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...). Było to jedyne roszczenie powodów w ramach powództwa głównego.

W pierwszej kolejności Sąd odniesie się do kwestii związanej z dopuszczalnością wystąpienia przez powodów z powództwem o ustalenie. Roszczenie powodów opiera się na treści art. 189 KPC, w świetle którego, powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy na w tym interes prawny. Kluczowe znaczenie w zakresie powołanego przepisu przypisać należy interesowi prawnemu, gdyż bez jego istnienia nie jest możliwe ustalenie prawa lub stosunku prawnego. Sąd jest obowiązany badać interes prawny w każdym stanie sprawy, niezależnie od uznania żądania pozwu przez pozwanego ani od przyznania przez niego okoliczności faktycznych.

Interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia, chyba że ze spornego stosunku prawnego wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1990 roku, I CR 649/90, LEX nr 1581145). Powód w takiej sytuacji nie traci interesu prawnego, jeżeli w jego interesie leży wykazanie, że stosunek prawny nie istnieje, a więc jeżeli wyrok w sprawie o świadczenie nie usunie niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wynikać w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie powód kwestionuje (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 roku, V CSK 640/14, LEX nr 1766003). Dlatego, w orzecznictwie przyjmuje się, że interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 stycznia 2017 roku, I ACa 2033/15, Lex nr 2231741, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 10 kwietnia 2014 roku, I ACa 825/13, LEX nr 1466949). Podkreśla się jednocześnie, że niepewność stanu prawnego lub prawa powinna być obiektywna, czyli zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna, tj. według odczucia powoda. Nie istnieje natomiast taki interes w okolicznościach ukształtowanych jednoznacznie stanem prawnym i niekwestionowanymi zdarzeniami prawnymi (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1997 roku, II CKU 7/97, LEX nr 29538).

Tutejszy Sąd w pełni podziela stanowisko zaprezentowane w wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 19 listopada 2021 r. (I ACa 661/20), który to Sąd podał, że: „Na tle spraw związanych z ogólnie rzecz ujmując „kredytami frankowymi”, w orzecznictwie sądów powszechnych kształtuje się pogląd opowiadający się przyjęciem istnienia interesu prawnego po stronie kredytobiorcy w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytowej, z przemawiającą za nim argumentacją, że jedynie wyrok odnoszący się w sentencji do przeciwstawnych stanowisk stron o ważności lub nieważności umowy kredytowej prowadzi do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy umowa kredytowa wiąże kredytobiorcę, a jeżeli tak, to w jakim zakresie i na jakich warunkach powinien ją wykonywać. Usunięcie wszelkich niepewności związanych z wykonywaniem świadczenia na rzecz banku (wysokości rat, sposobu rozliczenia kredytu) jest możliwe jedynie za pomocą powództwa o ustalenie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 stycznia 2021 roku, I ACa 973/20, LEX nr 3165815, a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 lutego 2021 roku, I ACa 646/20, LEX nr 3164510, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 marca 2018 roku, I ACa 915/17, LEX nr 2475090).”

W ocenie Sądu Okręgowego usunięcie wszelkich niepewności związanych w rozpoznawanej sprawie z wykonywaniem przez powodów świadczenia na rzecz pozwanego Banku (wysokości rat, sposobu rozliczenia kredytu) jest możliwe jedynie za pomocą powództwa o ustalenie. Umowa kredytowa została zawarta na okres 30 lat, do 2039 roku, a pozwany Bank regularnie potrąca z rachunku bankowego powodów prowadzonego w walucie polskiej kolejne raty kredytu, uznając umowę za ważną. Umowa przewiduje także zabezpieczenie w postaci hipoteki. Strony są w sporze co do dalszego obowiązywania umowy. Uznanie, że powodom przysługuje powództwo o świadczenie, nie zlikwiduje sporu. Ewentualne uwzględnienie roszczeń powodów o zapłatę (zwrot) należności spełnionych dotychczas na rzecz Banku nie regulowałoby w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Zważyć także należy, że w judykaturze Sądu Najwyższego i sądów powszechnych nie ma jednolitego stanowiska w kwestii mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia. Ustalenie nieistnienia umowy przesądza nie tylko o potencjalnej możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń, ale rozstrzyga również o braku obowiązku spełniania na rzecz Banku świadczeń w przyszłości (spłaty kolejnych rat kredytu), a także kwestię zabezpieczenia (hipoteki). W tych okolicznościach interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z uwagi na nieważność umowy, która jest jeszcze w trakcie wykonywania, nie budzi wątpliwości. Powodowie jako kredytobiorcy uiszczają na rzecz pozwanego Banku miesięczne raty kredytowe na warunkach określonych w Umowie. Powództwo o zapłatę obejmować może natomiast wyłącznie wniesione już przez powodów świadczenia okresowe, nie dotyczy kolejnych (przyszłych) zobowiązań okresowych, które powodowie będą obowiązani uiścić na rzecz Banku. Trzeba powtórzyć, iż zasadniczym, obiektywnie dostrzegalnym celem, dla którego powodowie zdecydowali się na wystąpienie o ochronę swych materialnoprawnych

roszczeń do sądu, jest podważenie skuteczności oraz ważności przedmiotowej umowy, a tym samym podstaw prawnych zarówno dla wniesionych już rat kredytowych, jak również rat, których termin wymagalności jeszcze nie nastąpił. Inaczej rzecz ujmując, w ocenie Sądu, wyrok w sprawie o zapłatę, definitywnie nie zakończy powstałego między stronami umowy sporu.

Z uwagi na powyższe Sąd uznał, że strona powodowa posiada interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, gdyż z tego stosunku wynikają jeszcze inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest jeszcze aktualne.

Przechodząc do dalszej części rozważań należy wskazać, iż powodowie opierali swoje roszczenie na nieważności umowy, której upatrywali w jej niezgodności z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, tj. art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe oraz art. 358¹ § 5 k.c.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia spornej umowy pomiędzy powodami a poprzednikiem prawnym pozwanego banku (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r., nr 72, poz. 665), przez umowę kredytu bankowego bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W myśl art. 69 ust. 2 Prawa bankowego, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Przed przystąpieniem do oceny żądania dochodzonego pozwem wskazać należy, że nie budziła wątpliwości, w stanie prawnym obowiązującym w dacie zawierania przedmiotowej umowy kredytu, dopuszczalność konstruowania umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, co znalazło potwierdzenie w wyroku Sąd Najwyższy z dnia 22 stycznia 2016 r., sygn. akt I CSK 1049/14 (OSNC z 2016 r nr 11 poz. 134), w którego uzasadnieniu została opisana konstrukcja umowy kredytu bankowego indeksowanego. Jednocześnie Sąd potwierdził dopuszczalność zawarcia w/ w typu umowy.

W szczególności Sąd Najwyższy wskazał, że jest to umowa, na podstawie której „Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty (np. euro) w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. (...) Tak ujęta umowa kredytu indeksowanego mieści się oczywiście w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 Prawa bankowego). Nie ma zatem podstaw do twierdzenia, że w obrocie prawnym doszło do wykształcenia się jakiegoś odrębnego, oryginalnego typu umowy bankowej, powiązanej w sposób szczególny z kursem złotego do walut obcych w chwili wydania i zwrotu sumy kredytowej i tym samym zakładającej szczególny sposób określania wysokości zadłużenia kredytobiorcy w stosunku kredytowym. W zakresie umowy kredytu indeksowanego także dochodzi do wydania sumy kredytu kredytobiorcy i zwrotu wykorzystanej sumy kredytu z reguły w ratach kredytowych w dłuższym odcinku czasowym. Dla kredytobiorcy istotne znaczenie ma z reguły wysokość rat spłacanych w poszczególnych okresach ich spłat. Kredytobiorca zwraca kredytodawcy wykorzystaną sumę kredytu, przy czym w związku z kursem waluty obcej suma ta może być wyższa odpowiednio do relacji do waluty obcej, gdyż suma wykorzystana w dniu wykonywania umowy kredytu hipotecznego może mieć inną wartość rynkową w wyniku indeksacji walutowej. Innymi

słowy, kredytobiorca może być zobowiązany do zwrotu bankowi sumy pierwotnie wykorzystanego kredytu, ale taka wykorzystana suma - w całości lub części - może mieć inną (wyższą) wartość rynkową w okresie spłaty kredytu”.

Zaprezentowany wyżej pogląd, Sąd Najwyższy podtrzymał w wyroku z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14 (Biul. SN z 2015 r., nr 5), w którym, odwołując się do przepisów zawartych w ustawie z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 165, poz. 984), wskazał, że „ideą dokonania nowelizacji Prawa bankowego ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. było utrzymanie funkcjonujących na rynku kredytów denominowanych według nowych zasad (...) Ustawodawca wprowadził narzędzie prawne pozwalające wyeliminować z obrotu postanowienia umowne zawierające niejasne reguły przeliczania należności kredytowych, zarówno na przyszłość, jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów w części, która pozostała do spłacenia”. Legalność i dopuszczalność umowy kredytu indeksowanego potwierdził również ustawodawca w art. 4 powołanej wyżej ustawy, zgodnie z którym,

w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b Prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Skoro przepis ten wprost potwierdza stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą do umów zawartych wcześniej, to nielogicznym byłoby uznanie, że wyrażona w nim norma nie ma zastosowania, gdyż wcześniej zawarte umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego są nieważne. Wprowadzenie konieczności określenia zasad ustalania kursów walut do treści umowy kredytowej oznacza potwierdzenie dopuszczalności indeksacji kwoty udzielonego kredytu.

Zwrócić trzeba nadto uwagę, że obowiązująca obecnie ustawa z 23 marca 2017 r.

o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2017 r., poz. 819) jednoznacznie dopuszcza - choć z pewnymi ograniczeniami - zawieranie umów kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej (art. 6 i art. 10 pkt 7 tejże ustawy) wraz ze wszystkimi konsekwencjami, jakie może to mieć dla ustalenia wysokości zobowiązania konsumenta. Oczywiście przepisy tej ustawy nie znajdują zastosowania do umów zawartych przez strony, jednakże pozwalają na ocenę dopuszczalności określonej konstrukcji w systemie prawa.

W tej sytuacji stwierdzić należy, że wprowadzenie do umowy kredytu bankowego postanowień dotyczących indeksacji kwoty kredytu mieści się w granicach swobody umów

i nie stanowi naruszenia art. 69 ustawy Prawo bankowe. Przedmiotowa umowa zawiera wszystkie elementy przedmiotowo istotne umowy kredytu bankowego. W art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazano, jakie niezbędne (obligatoryjne) postanowienia powinny być ujawnione w umowie kredytu bankowego. Nie wszystkie z tych elementów stanowią essentialia negotii umowy kredytowej. Elementów konstrukcyjnych tej umowy poszukiwać należy w treści art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, zatem stanowią je zobowiązanie banku do wydania kredytobiorcy określonej sumy pieniężnej oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC z 2016 r. nr 11 poz. 134).

Wymogi powyższe zostały spełnione w przypadku spornej umowy albowiem zawiera ona wymienione wyżej elementy przedmiotowo istotne. Kredyt waloryzowany (indeksowany) kursem waluty obcej to kredyt udzielany w walucie polskiej, przy czym na dany dzień (najczęściej dzień uruchomienia kredytu), kwota kapitału kredytu (lub jej część) przeliczana jest na walutę obcą (według bieżącego kursu wymiany waluty), która to kwota stanowi następnie podstawę ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość kolejnych rat kapitałowo-odsetkowych określana jest zatem w walucie obcej, ale ich spłata dokonywana jest w walucie polskiej, po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień (najczęściej na dzień spłaty).

Zgodnie z § 1 umowy, bank udzielił kredytobiorcy kredytu w złotych, która stanowi równowartość kwoty w wysokości 130.926,13 CHF, która to kwota została ustalona na podstawie kursu kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w dniu sporządzenia umowy. Kredytobiorca oświadczył, że jest świadomy ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko.

Kredyt został wypłacany powodom w złotych polskich. Spłata rat od momentu uruchomienia kredytu do stycznia 2012 r. odbywała się w tej samej walucie, od lutego 2012 r. spłata odbywała się w walucie frank szwajcarski. Kwota kredytu została przez nich określona we wniosku kredytowym w złotych polskich. Sama kwota kredytu została w umowie określona w walucie CHF, jednak z zaznaczeniem, iż jest to kwota wypłacana w złotych po przeliczeniu według kursu z dnia zawarcia umowy.

Zdaniem Sądu, z powyższego bezsprzecznie wynika, że zawarta przez strony umowa kredytu hipotecznego stanowi umowę kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej. Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorcy będą zobowiązani w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku.

Z powyższych względów uznać należało, iż w istocie kredyt został udzielony w złotych, a był jedynie indeksowany do kursu waluty obcej. Należy zauważyć, że również i w ocenie organów nadzorczych nad rynkiem finansowym nie ulegało wątpliwości, że kredyty indeksowane i denominowane to kredyty w walucie polskiej. Zgodnie ze stanowiskiem Narodowego Banku Polskiego z dnia 6 lipca 2011 r. wyrażonego w toku prac legislacyjnych nad tzw. ustawą antyspreadową: „kredyt w walucie polskiej „denominowany lub indeksowany” w innej walucie niż polska jest kredytem w złotych. Przyjęcie klauzuli indeksowej w postaci innej waluty (tak samo, gdyby indeksem była cena złota, zboża czy innego dobra majątkowego) nie przekreśla faktu, że zobowiązanie zostało wyrażone w złotych. Kredyt indeksowany nie jest kredytem walutowym. Bank albo inny kredytodawca nie może żądać od kredytobiorcy spłaty kredytu w innej walucie niż złoty, nie ma też obowiązku przyjmowania świadczenia pieniężnego w innej walucie niż złoty (choć w wysokości indeksowanej)”.

W ocenie Sądu podpisana przez strony umowa kredytu spełniała zatem wszystkie ustawowe wymogi wynikające z treści art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, w szczególności spełniała wymogi z art. 69 ust. 2 pkt 2 i 4 Prawa bankowego. Strony określiły w umowie kredytu kwotę kredytu, walutę kredytu, jego przeznaczenie, okres kredytowania, terminy i zasady jego zwrotu przez powoda przy zastosowaniu klauzuli indeksacyjnej, a także oprocentowanie kredytu i opłaty oraz prowizje związane z jego udzieleniem.

Choć rozważaną indeksację kredytu należy uznać za dopuszczalną co do zasady i można przedstawić przykłady jej zastosowania zgodnego z prawem, to - w ocenie Sądu - w analizowanym przypadku postanowienia zawartej przez strony umowy, określające indeksację, są nieważne jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. Powołując zarzut oparty na w/w regulacji powodowie wskazali, iż niezgodność umowy z obowiązującym prawem polega na zastrzeżeniu prawa dla Banku do jednostronnego ustalenia wysokości zobowiązania kredytowego powodów oraz wysokości rat kredytowych z tytułu obowiązku zwrotu wykorzystanego kredytu, co pozostaje w sprzeczności z naturą umowy kredytu i naturą stosunku zobowiązaniowego.

Odnosząc się do podniesionego zarzutu wskazać należy, iż zgodnie z tym przepisem strony zawierające umowę mogą określić stosunek prawny według swojego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze stosunku), ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zasadniczym elementem każdego zobowiązania umownego jest możliwość obiektywnego i dostatecznie dokładnego określenia świadczenia. Przy określeniu świadczenia możliwe jest odwołanie się do konkretnych podstaw jego ustalenia, możliwe jest również odwołanie się w tym zakresie do woli osoby trzeciej. Jednakże w każdym wypadku umowa będzie sprzeczna z naturą zobowiązania jako takiego, jeśli określenie świadczenia zostanie pozostawione woli wyłącznie jednej ze stron. W doktrynie prawa stwierdzenie to od dawna nie budzi wątpliwości (zob. R. Longchamps de Berier, *Zobowiązania*, Lwów 1938, s. 157: Gdyby oznaczenia miał

dokonać dłużnik, według swego swobodnego uznania, nie byłoby żadnego zobowiązania. Gdyby zaś miał go dokonać wierzyciel, umowa byłaby niemoralna, gdyż dłużnik byłby zdany na łaskę i niełaskę wierzyciela).

Odwołując się do stanowiska doktryny wskazać należy, iż pojęcie natury stosunku umownego w szerszym znaczeniu rozumiane jest jako nakaz respektowania podstawowych cech obligacyjnego stosunku prawnego, a więc tych jego elementów, których brak może prowadzić do podważenia sensu (istoty) nawiązywanej więzi prawnej. Wywieść się on daje bądź wprost z samego charakteru stosunków obligacyjnych jako takich, bądź też z charakteru przypisywanego określonej kategorii tych stosunków. Przykładem tego sposobu rozumienia pojęcia natury stosunku prawnego jest uchwała Sądu Najwyższego składu siedmiu sędziów z 22 maja 1991 r. (sygn. akt III CZP 15/91, OSNCP 1992, Nr 1, poz. 1), w której stwierdza się, że za sprzeczne z naturą umowy gospodarczej należy uznać pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków. Klauzula umowna dopuszczająca dokonywanie jednostronnej zmiany, w dowolnym czasie, takich warunków narusza zasady słuszności kontraktowej. W literaturze podejmowane są próby klasyfikacji naruszeń natury ogólnych zobowiązania, wyodrębniające różnorodne sfery tych naruszeń, m.in. podstawy określenia świadczenia, rodzaje świadczenia, względny charakter zobowiązania, zakres odpowiedzialności dłużnika, (por. R. Trzaskowski, Właściwość (natura) zobowiązaniowego stosunku, s. 349 i n.) Przy szerszym ujęciu natury stosunku nawiązuje się również do istotnych cech pewnej określonej kategorii tych stosunków, np. zastrzeżenie nierozwiązywalności stosunku obligacyjnego o charakterze ciągłym. Za uzasadnione przyjmuje się również odwołanie do natury obrotu profesjonalnego i konsumenckiego.

Spośród cech składających się na naturę każdego stosunku zobowiązaniowego R. Trzaskowski wymienia to, iż stosunek ten nie może unicestwiać ani nadmiernie ograniczać wolności strony, powinien dać stronom pewność co do przysługujących im praw i ciążących na nich obowiązków (nie stwarzać sytuacji, w której jeden podmiot jest uzależniony od innego), musi go cechować minimum racjonalności i użyteczności oraz musi mieć względny charakter (zob. R. Trzaskowski, Granice, s. 317 i n.). O naturze poszczególnych rodzajów (kategorii) umów autor pisze w odniesieniu do stosunków konsumenckich i profesjonalnych oraz zobowiązań ciągłych (zawartych na czas oznaczony i na czas nieoznaczony; ich natura polega odpowiednio na trwałości i na rozwiązywalności stosunku prawnego).

W orzecznictwie kategoria „natury stosunku” pojawia się stosunkowo rzadko

i przeważnie w połączeniu z innym wyrażonym w art. 353¹ k.c. ograniczeniem swobody umów, zwłaszcza zasadami współżycia społecznego.

Rekapitułując powyższe wskazać należy, iż do natury umowy kredytu hipotecznego zgodnie z art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego bezspornie należy oznaczenie w sposób pewny zobowiązania stron, w tym kredytobiorcy, które ten zgodnie z celem umowy jest zobowiązany zwrócić. Do istotnych cech przedmiotowego stosunku należy bowiem oddanie do dysponowania określoną ilością środków pieniężnych, które podlegają zwrotowi na rzecz banku na zasadach określonych w umowie. Tym samym nie ulega wątpliwości, iż oznaczenie świadczeń spoczywających na kredytobiorcy powinno nastąpić (o ile nie jest to kwota nominalna) przez odwołanie się do konkretnych podstaw, w tym również do woli osoby trzeciej. Jednakże w każdym wypadku, jak już wskazano powyżej, określenie tegoż świadczenia nie może być pozostawione woli wyłącznie jednej ze stron (realizowanej w toku wykonania umowy). Taka bowiem umowa będzie sprzeczna z naturą zobowiązania, jako takiego (tak m.in. A. Pyrzyńska [w] Prawo zobowiązań – część ogólna, tom 5, pod redakcją prof. dr hab. Ewy Łętowskiej, str. 205; zob. także uchwałę SN [7] z 22 maja 1991 r. w sprawie III CZP 15/91, Legalis nr 27340 oraz uchwałę SN [7] z 6 marca 1992 r. w sprawie III CZP 141/91, Legalis nr 27616, Uchwała SN z dnia 19 maja 1992 r. w sprawie III CZP 50/92, Legalis nr 27697).

W sprawie niniejszej §1 ust. 3 oraz § 7 ust. 1 i § 11 ust. 4 umowy kredytu stanowił, że kredyt jest waloryzowany do waluty obcej CHF, zaś kwestię przeliczeń walutowych - przy wypłacie kredytu i przy spłacie zobowiązań z tytułu umowy kredytu - regulowały następujące postanowienia Regulaminu kredytu, kwestionowane przez powodów:

1. §25 ust. 2 Regulaminu, o treści: „Wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanego kursem waluty obcej określona jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty obcej, określonym w tabeli kursowej (...) na dzień spłaty.”

2. §25 ust. 3 Regulaminu, o treści: „ Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo – odsetkowych kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty obcej, według tabeli kursowej (...) na dzień spłaty.”

Przy ocenie zgodności z prawem powyższych postanowień umownych zwrócić należy uwagę, że nie odwołują się one do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF, do obiektywnych wskaźników, na które żadna ze stron nie ma wpływu, lecz pozwalają

w rzeczywistości bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny, wedle swego uznania. Wskazać tu trzeba, że ani Umowa ani Regulamin nie zawierają definicji „Tabeli kursowej (...)”, nie określają żadnych zasad ustalania kursów. Na mocy powyższych postanowień bank może jednostronnie i arbitralnie, a przy tym w sposób wiążący, modyfikować wskaźnik, według którego obliczana jest wysokość kapitału kredytu (wypłaconej kwoty kredytu) i kształtowania świadczeń kredytobiorcy (rat kredytowych i innych należności banku). Indeksacja kredytu udzielonego na podstawie umowy o kredyt hipoteczny odbywa się w oparciu o tabele kursowe sporządzone przez pozwanego, będące jego wewnętrznym dokumentem i to uprawnienie banku do określania wysokości kursu CHF na gruncie zawartej umowy nie doznaje żadnych formalnie określonych ograniczeń. Umowa (ani stanowiący jej część regulamin kredytu) nie precyzuje bowiem sposobu ustalania kursu wymiany walut wskazanego w Tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku.

W szczególności regulacje umowne nie przewidują wymogu, aby wysokość kursu ustalanego przez bank pozostawała w określonej relacji do aktualnego kursu CHF ukształtowanego przez rynek walutowy lub np. kursu publikowanego przez Narodowy Bank Polski. Bez znaczenia pozostaje podnoszony przez pozwanego bank fakt, że nie ustalał kursu dowolnie, ale w oparciu o kursy obowiązujące na rynku międzybankowym. Umowa nie przewiduje bowiem, że kursy mają być ustalane przez bank na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym, nie określa jaka ma być relacja kursu banku do kursów na rynku międzybankowym, ani czy jest to relacja stała w trakcie wykonywania umowy. W świetle treści kwestionowanych postanowień umownych bank może wybrać dowolne kryteria ustalania kursów, niekoniecznie związane z aktualnym kursem ukształtowanym przez rynek walutowy oraz ma możliwość uzyskania korzyści finansowych stanowiących dla kredytobiorcy dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie jest możliwe ze względu na brak oparcia zasad ustalania kursów wymiany o obiektywne i przejrzyste kryteria.

Przyznanie sobie przez pozwanego prawa do jednostronnego wyznaczania salda kredytu i regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego kursem CHF poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego, przy pozbawieniu powoda jakiegokolwiek wpływu na to, wykracza poza zasadę swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c., pozostając w sprzeczności z naturą stosunku zobowiązaniowego, który winien być oparty na zasadzie równości stron, bez przyznawania którejkolwiek z nich władczych kompetencji do kształtowania wysokości świadczeń, w tym przypadku zobowiązania powodów podlegającego spłacie a następnie wysokości poszczególnych rat. Przywołane wyżej postanowienia umowy są sprzeczne z tym przepisem, a tym samym nieważne na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Niezależnie od tego, wskazane postanowienia umowne należy uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Skoro treść kwestionowanych postanowień umożliwia bankowi jednostronne kształtowanie sytuacji kredytobiorcy w zakresie wysokości jego zobowiązań wobec banku, przez co naruszona zostaje równowaga pomiędzy stronami umowy, to zezwalające na to postanowienia umowne naruszają zasadę lojalności kontraktowej i są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Zastrzeżenie sobie przez bank w umowie uprawnienia do dowolnego kształtowania wysokości zobowiązań kredytobiorcy, wobec braku ścisłych kryteriów ustalenia wysokości kursów waluty indeksacyjnej, przy braku przyznania drugiej stronie umowy instrumentów, które pozwoliłyby chociażby na późniejszą weryfikację prawidłowości ustalanych przez bank kursów, jest postępowaniem nieuczciwym, rażąco naruszającym równowagę stron umowy na korzyść kredytodawcy, który nie tylko może żądać spełnienia świadczenia w określonej przez siebie wysokości, ale też korzystać z szeregu postanowień o charakterze sankcji (m.in. podwyższone karne oprocentowanie, możliwość wypowiedzenia umowy), gdyby kredytobiorca takiego świadczenia

nie spełniał. W tym mechanizmie należy więc dostrzec również sprzeczność w/w postanowień umownych z zasadami współżycia społecznego, co prowadzi do ich nieważności także na podstawie art. 58 § 2 k.c.

W tej sytuacji należało rozważyć, jakie znaczenie dla bytu całej umowy kredytu ma nieważność powyższych postanowień. Zgodnie z art. 58 § 3 k.c., jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W ocenie Sądu, strony nie zawarłyby opisanej w pozwie umowy bez postanowień przewidujących indeksację kredytu, tj. §1 ust. 3A umowy oraz §25 ust. 2 i §25 ust. 3 Regulaminu. Wskazuje na to już ustalenie wysokości odsetek w oparciu o stopę procentową stosowaną na rynku do waluty szwajcarskiej (w oparciu o stawkę referencyjną LIBOR dla waluty CHF). Na rynku finansowym nie są znane umowy kredytów złotych oprocentowanych przy wykorzystaniu stóp procentowych charakterystycznych dla waluty CHF, na co powoływał się pozwany. Przy udzielaniu kredytów banki muszą zapewnić sobie finansowanie (zabezpieczenie) udzielanych kredytów poprzez zaciągnięcie zobowiązań w walucie tego kredytu. Jeśli kredyt udzielony klientowi będzie oprocentowany według stopy LIBOR (z założenia niższej niż dla innych walut) a zobowiązanie banku według wyższej stopy WIBOR - właściwej dla kredytów złotych, to doprowadzi do natychmiastowego wygenerowania straty po stronie banku. Indeksacja, czyli przeliczenie kredytu na CHF ma umożliwić zrównoważenie wierzycelności i zobowiązań banku. Bez tej operacji (nawet dokonywanej jedynie poprzez czynności księgowe) zastosowanie stopy procentowej właściwej dla innej waluty do zobowiązania wyrażonego w złotych polskich byłoby ekonomicznie nieracjonalne.

Kolejnym argumentem na potwierdzenie powyższej tezy jest sama konstrukcja umowy. Kredyty indeksowane zostały szczegółowo uregulowane w regulaminie ustalonym przez organy banku, a więc w sposób wskazujący na wyłączenie opisanych tam warunków od możliwości negocjacji. Potencjalny kredytobiorca nie miał możliwości zawarcia umowy kredytowej w złotych z oprocentowaniem innym niż oparte o stawkę WIBOR, inaczej niż poprzez zastosowanie konstrukcji kredytu indeksowanego. Mógł jedynie zawrzeć taką umowę albo z niej zrezygnować.

W sprawie niniejszej zachodzi właśnie taka sytuacja, że bez klauzul indeksacyjnych nie zostałaby zawarta umowa kredytu oprocentowana przy wykorzystaniu stawki opartej na wskaźniku LIBOR właściwej dla depozytów wyrażonych we frankach szwajcarskich. Jak wskazano wyżej, nie tylko pozwany, ale i żaden inny bank nie oferował umów kredytu złotowego oprocentowanego - jak w sprawie niniejszej - poprzez odwołanie do stopy LIBOR stosowanej do CHF. Bez zakwestionowanych postanowień umowa kredytu nie zostałaby zawarta w ogóle, względnie zostałaby zawarta na innych warunkach (np. jako kredyt w złotówkach oprocentowany według stopy WIBOR). To oznacza, że nieważność klauzul indeksacyjnych prowadzi do nieważności umowy kredytu w całości.

Dla oceny kwestii ważności umowy nie ma znaczenia wejście w życie wspomnianej wyżej ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, która przyznała kredytobiorcom m.in. uprawnienie do spłaty rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w walucie obcej (indeksacyjnej). Nieważność przedmiotowej umowy kredytu występuje bowiem od samego początku, zatem wskazane zdarzenie prawne, które nastąpiło po zawarciu umowy, pozostawało bez znaczenia dla kwestii jej ważności. Wymieniona ustawa nie usunęła pierwotnej przyczyny wadliwości klauzul indeksacyjnych, skutkujących ich nieważnością i prowadzących do nieważności całej umowy kredytu. Umożliwienie kredytobiorcy spłacania należności, od pewnego momentu wykonywania umowy, bezpośrednio w walucie indeksacyjnej CHF nie zlikwidowało źródła nieważności klauzul indeksacyjnych, jakim było zastrzeżone dla banku prawo do arbitralnego kształtowania kursu waluty CHF przyjętego do przeliczenia świadczeń stron (w tym kapitału kredytu) już przy wypłacie kredytu, a następnie przy wyliczaniu poszczególnych rat kredytu.

Powyższe nie zostałoby również osiągnięte poprzez potencjalne podpisanie przez strony aneksu umożliwiającego spłatę rat w walucie CHF, albowiem z wiedzy Sądu uzyskanej na podstawie innych tożsamyh spraw wynika, iż zawarcie w/w aneksu stanowiło jedynie zmianę techniczną spłaty kredytu i mającą zastosowanie wyłącznie do rat na przyszłość. Taka zmiana w żaden sposób nie wpływała na ukształtowanie regulacji w postaci tabeli kursowej

zastosowanej dla określenia wysokości zobowiązania powoda wyrażonego w walucie CHF, do przeliczenia którego, jak i całego kredytu, nie zostały przeprowadzone.

W świetle powyższego kwestionowany przez powodów stosunek umowny należało uznać za nieważny z uwagi, jak już wskazano, na naruszające zasadę swobody umów postanowienia indeksacyjne, które z uwagi na dowolność w wyznaczaniu kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji - CHF, zastrzegały dla strony pozwanej prawo do samodzielnego kształtowania świadczenia stanowiącego zobowiązanie powodów, na co nie miała wpływu strona powodowa, a co stanowiło o naruszeniu zasady swobody umów - art. 353¹ k.c.

Konstatując wskazać należy, iż przedmiotowa ocena stanowiła podstawę do uwzględnienia roszczenia powodów o ustalenie nieważności umowy z 24 marca 2009 r. o czym Sąd orzekł w pkt 1 wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c. uznając, że pozwany przegrał sprawę i obowiązany jest zwrócić powodom koszty procesu, a szczegółowe ich wyliczenie pozostawił referendarzowi sądowemu zgodnie z art. 108 k.p.c.

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.